

ЗВІТ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМЦІВ МИКОЛАЄВА

Опитування проводилося

у співпраці з проектом

«Економічний розвиток міст»

за підтримки

Серпень 2006 р.

ВИВЧЕННЯ ДУМКИ ПІДПРИЄМЦІВ

I. ВСТУП

У липні 2006 року було проведено опитування роботодавців Миколаєва. Це опитування є елементом процесу стратегічного планування економічного розвитку з залученням громади – проекту, який визначатиме **економічне** майбутнє міста. Метою опитування було отримання корисної та достовірної інформації для членів Експертного комітету стратегічного планування (ЕКСП) стосовно думки тих, хто здійснює інвестиції та створює робочі місця в Миколаєві. Очевидно, це результати цього опитування також стануть у нагоді міській владі. Серед питань анкети були історія та статус підприємства, характер бізнесу, робоча сила та персонал, інформація про розміщення підприємства, послуги, що надаються органами влади, та стосунки з ними, а також загальна думка про місто як середовище для ведення бізнесу.

II. МЕТОДОЛОГІЯ

До 31 липня 2006 року було заповнено 81 анкету. Серед компаній у переліку для опитування були найбільші роботодавці міста, де кількість працюючих складає 500-700 осіб. Також репрезентативною є вибірка малих і середніх підприємств. Тридцять шість з 81 обстеженого підприємства забезпечують роботою менш ніж 50 працівників кожне. У цьому звіті містяться узагальнені відповіді всіх підприємств.

Для отримання якомога повніших і відвертіших відповідей, респондентів запевнили, що цей звіт не буде містити посилань на конкретні підприємства, а інформація в анкетах буде конфіденційною.

Були виявлені відмінності у відповідях між підприємствами, що належать до різних галузей економіки, а також між великими підприємствами та представниками малого й середнього бізнесу. Тому частину даних було проаналізовано з урахуванням цих відмінностей.

Звичайно опитування 81 підприємства не може абсолютно відобразити думку всієї бізнесової спільноти Южного, але ці підприємства, – як традиційні роботодавці, так і динамічний, зростаючий сектор малих і середніх компаній, – репрезентують значну частину місцевої економіки, і дають можливість порівняти результати цього опитування з результатами аналогічних опитувань, проведених в 25 інших містах України.

На опитаних підприємствах працює 6262 особи (у т.ч. 888 – жителі передмість), що становить близько 3% усіх зайнятих осіб.

Інтерв'ювався вищий менеджмент підприємств, тому, очевидно, не можна вважати, що ці думки цілком розділяє увесь колектив цих підприємств.

III. ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ. РЕЗЮМЕ

1. Місцева економіка виявляє ознаки консолідації після нещодавніх процесів приватизації, які супроводжувалися становленням і зростанням динамічного сектора малих і середніх підприємств. Місцеві підприємці незадоволені національним законодавством, загальною економічною ситуацією в країні, бюрократизмом та безвідповідальністю службовців (особливо щодо ліцензування, надання дозволів та виділенням земельних ділянок).

2. Загальна кількість працівників на всіх підприємствах-респондентах зараз складає понад 6250, а наступного року тут планується створити ще до 50 робочих місць. Деякі підприємства передбачають незначне скорочення працюючих (в межах 1-4%) Не можна однозначно стверджувати, що у Миколаєві рушійною силою у створенні нових робочих місць є малі та середні підприємства, особливо сфери обслуговування та будівництва, як це відбувається у більшості інших міст України.
3. Стан ринку праці визначається такими важливими параметрами:
 - 41,7% працюючих – жінки;
 - 29,8 % працюючих мають вищу освіту;
 - жителі передмість складають 14,2% (у 2005 році їх було близько 13,1%).Ці величини мають стабільну тенденцію до зростання.
4. Експортна орієнтація місцевої економіки є відносно низькою. Однак, експортерами є лише тринадцять підприємств. Чотири компанії експортують більше половини своєї продукції. Дали відповіді щодо ринків збуту своєї продукції та обсягів збуту 67 з 81 опитаного підприємства. Для трьох підприємств основним партнером є країни СНД. Природно, що малі та середні підприємства сфери послуг обслуговують переважно місцевий та регіональний ринки (тобто національний ринок).
5. Загалом, відносно низький рівень експортної орієнтації місцевої економіки, низький рівень продуктивності праці (збут на одного працівника 17100 грн. на рік), а також недостатній рівень надходження зовнішніх інвестицій є основними причинами нинішнього стану економіки міста. Хоч, варто відзначити, що цей висновок є у значній мірі оціночним і базується на даних, які є не репрезентативними. Пояснення цьому факту дані нижче, у 3 розділі.
6. Аналіз статистичних даних та результати опитування свідчать, що ремісія, яка настала після періоду занепаду минулого десятиліття завершується. Слід відзначити, що 52 підприємства з 81 оптимістично передбачають зростання у наступному році обсягів збуту на 10-25%.
7. Певною проблемою є нестача висококваліфікованої робочої сили, 55 фірм з 81 вважають що загалом робочої сили на місцевому ринку праці – вистарчає і цей фактор є важливим для них щодо локалізації саме в Миколаєві. Однак, якість працюючих трудових ресурсів є не надто високою. На загал, за оцінками керівників підприємств, «задовільні» (15 %) та «погані» (1 %) працівники складають порівняно незначну величину. Число «відмінних» становить (15 %), а «добрих» - 69%. Утім, лише відсоткова частка «поганих» працівників не віщує проблем. Середня заробітна плата в 2006 р. складає позначки - 724 грн. на місяць (при цьому 18 респондентів не вказали її розмірів). Її зростання відбувається відносно швидкими темпами. Так у минулому 2005 році її середня величина складала 589 грн./міс. Відносно багато підприємств (32) або вже відчувають брак працівників необхідної кваліфікації, або очікують його у недалекому майбутньому (7). Лише 42 підприємства з 81 опитаного не мають такої проблеми. Головним чином дефіцит кваліфікованих спеціалістів відчувається серед робітничих професій (столяри, швачки). Цікаво, що близько 14% підприємств відчувають брак менеджерів, юристів, бухгалтерів, маркетингологів, перекладачів, дизайнерів – представників професій яких зараз є надлишок на українському ринку праці, очевидно, це пояснюється низьким професійним рівнем цих фахівців саме у Миколаєві. Можливо, що ці підприємства через відносно низьку зарплату не мають змоги рекрутувати саме висококваліфікованих працівників цих професій.
8. Дев'ятнадцять підприємств мають відділи, що займаються науковими розробками та дослідженнями, 10 підприємств планують найближчим часом їх створити.
9. Будинки (особливо в «старій» частині міста) та технологічне обладнання знаходяться не в надто добромому стані - 63% жаліються на застаріле обладнання на

своїх підприємствах. Відчувається брак нежитлових приміщень для розвитку малого бізнесу. Про бажання негайно розширити в Миколаєві свій бізнес повідомили 20 підприємств при цьому про труднощі з отриманням землі або приміщень повідомило дев'ятнадцять фірм. Крім того, 21 підприємство розглядає плани щодо свого розширення. Загальна сума очікуваних інвестицій (понад 67 млн. грн.) є дуже незначною для міста з населенням близько 510 тис. мешканців. При цьому підприємства планують створити порівняно незначну кількість нових робочих місць (понад 250). П'ять компаній найближчим часом (2007-2009 рр.) розширятимуться за межами м. Миколаєва і одинадцять розглядають таку можливість. У той же одне мале підприємство планує у найближчий час, а чотири розглядають можливість у майбутньому перенесення своєї діяльності до іншого міста, здебільшого в пошуках кращого бізнес-клімату та більш вигідної кон'юнктури ринку.

10. Наявність робочої сили, покупців продукції, вигідність географічного положення міста, кластера суміжних галузей, а також покращення за останні роки роботи міської влади щодо підтримки підприємництва є визначальними чинниками розташування більшості підприємств саме в Миколаєві. Перспективність економічного розвитку міста, місцевий патріотизм («тому, що тут проживаю») та наявність постачальників також є важливі для опитаних підприємців, хоч не є настільки значущими, попередні фактори.
11. При тому, що багато підприємців відзначають зміни покращення ситуації в місті, загалом якість послуг, що надаються органами місцевого самоврядування, отримала порівняно (з іншими опитаними в Україні станом на липень 2006 р. -3,0) низьку оцінку. В середньому це 3,25 за 4-бальною шкалою, де 1 є найвищою, а 4 – найнижчою оцінкою. Збирання в вивезення твердих побутових відходів отримало рекордно низьку оцінку – 3,98, ліцензування та отримання дозволів на будівельні роботи – 3,63, стан охорони правопорядку – 3,53, утримання доріг – 3,48, розвиток комунальної інфраструктури – 3,4, робота громадського транспорту – 3,36, будівництво нового житла -3,33, надання ділянок та приміщень для ведення бізнесу – 2,94.
12. Жодна з компаній не поставила місцевій владі оцінку «відмінно», сімнадцять респондентів вважають її рівень «добрим». Влада також отримала тридцять чотири оцінок «задовільно» та двадцять чотири - «погано». Шестеро респондентів - «не мають думки». За правилами соціології ці відповіді відносять до негативних. Середня оцінка – 3,09 за 4-х бальною шкалою.
13. Деяко кращими були думки про загальний стан бізнес-клімату в Миколаєві. (середній бал – 2,47). Три компанії оцінили місто як «відмінне» місце для ведення бізнесу, 39 – «добре», і 37 – «задовільне». Двоє респондентів поставили миколаївському бізнес-клімату оцінку «погано». Жоден підприємець не висловився, що «не має думки» про стан бізнес середовища в місті.
14. Компанії поділяють думку, що місцева економіка за останні роки поліпшилась завдяки позитивним змінам на місцевому рівні (розвиток комунальної та бізнесової інфраструктури), кращій співпраці між бізнесом і владою, а також залученню зовнішніх ресурсів (прямих іноземних інвестицій).

IV. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

1. СТАТУС ПІДПРИЄМСТВ

Переважну більшість обстежених підприємств (53) було засновано після 1990 року, проте багато з них (28) є «продовжувачами справи» традиційних галузей та 9 правонаступниками колишніх державних підприємств. Найбільша частка новостворених компаній належить малим підприємствам у сфері торгівлі та послуг, тоді як у сфері

виробництва та серед великих роботодавців переважають традиційні підприємства корабле- та машино- будівництва, зв'язку, легкої, транспортної та харчової галузей промисловості. Присутність іноземного капіталу (лише шість підприємств), складають три великих підприємства, що налічують понад 500 працівників, два середніх – понад 50 працюючих та одне, що відноситься до категорії малих. Якщо вимірювати «вагу присутності» іноземного капіталу серед опитаних підприємств відповідною часткою працівників (2012), то вона є досить високою і становить 32 % - до всіх опитаних. В той же час відносна частка державної власності серед опитаних підприємств сягає 21 відсотка.

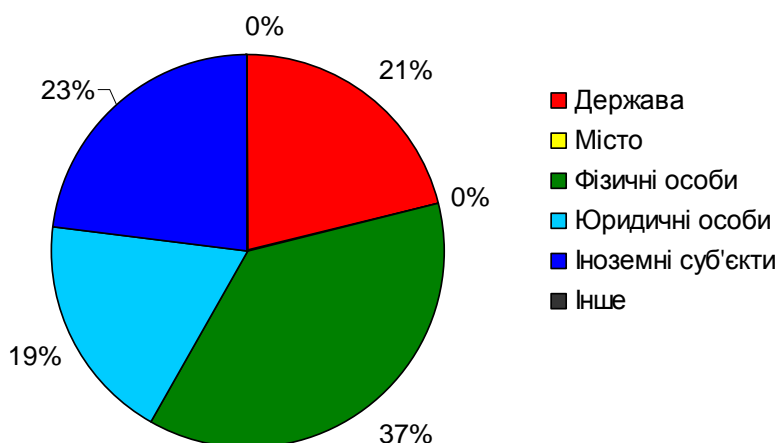

Рис. 1. Структура акціонерів (власників)

Примітка: 16 учасників опитування не подали даних щодо розподілу часток серед власників. Розраховувались дані щодо 65 підприємств

2. ЗАГАЛЬНИЙ СТАН БІЗНЕСУ

Економіка Миколаєва є на даний час є відносно добре диверсифікованою, але її головним сектором залишається промисловість. За останні роки суттєво зросла кількість зайнятих у торгівлі, обслуговуванні та фінансовій сфері, але промисловість продовжує бути головним роботодавцем та основним експортером. Миколаїв, як і більшість моно орієнтованих міст України відчуло значних коливань щодо змін на ринку праці протягом перехідного періоду останнього десятиріччя.

Значна частка найбільших працедавців працюють доволі успішно, нарощуючи виробництво та демонструючи прийнятну ефективність. Обстеження виявило досить стабільні галузі енергетики, харчової промисловості, торгівлі та послуг. Ринки збуту будівельних підприємств знаходяться, природно, у Миколаївській та частково в інших не віддалених регіонах України, але ці підприємства ще мають потужності для експорту певної частини своєї продукції. Новим явищем у місцевій економіці є розвиток малих і середніх підприємств після 1990 р.; ці компанії здебільшого задовольняють різноманітні потреби регіональних галузей, домогосподарств і населення.

Респонденти мали назвати не більше як чотири чинники негативного впливу на поточний і майбутній розвиток своєї продукції чи послуг (див. рис. 2).

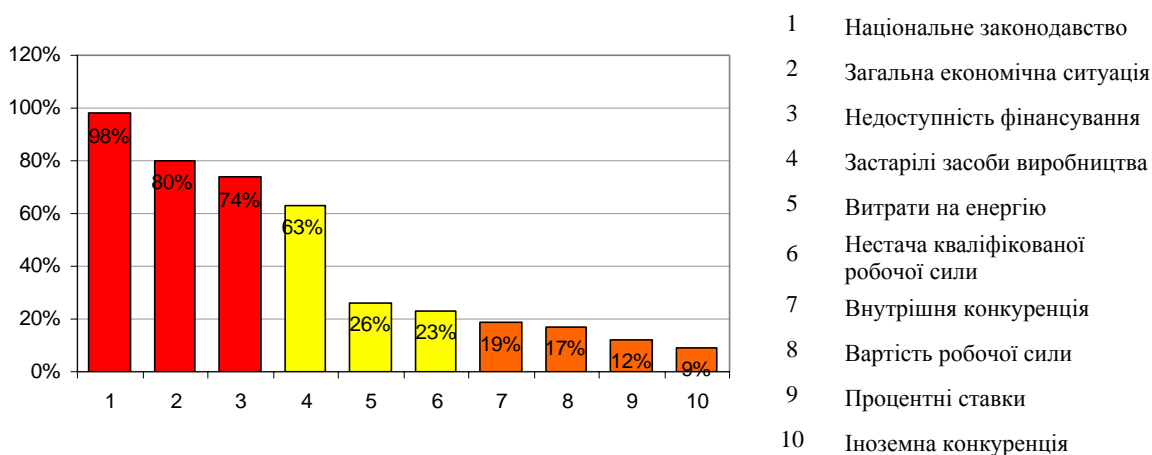

Рис. 2. Перешкоди для подальшого розвитку

Примітка. Дев'ятнадцять респондентів порушили правило «вибирати щонайбільше чотири» з 16-ти поданих позицій.

До чільної групи негативних чинників увійшли: (1) національне законодавство – згадувалася 98 відсотками всіх респондентів; (2) загальна економічна ситуація – 80 відсотків; (3) недоступність фінансування – 74%. і (4) застарілі засоби виробництва. Висока вартість енергоносіїв стримує подальший розвиток більше чверті компаній. Відзначимо, що думка підприємств різних категорій (великих, іноземних та малих і середніх підприємств, державних та приватних) була когерентною щодо п'яти перших питань.

З іншого боку, такі питання, як великі витрати на сировину/комплектацію та втрата ринків колишнього СРСР турбують не більше семи та шести підприємств відповідно. Жодне з підприємств не вважає, що обмеження пов'язані із захистом довкілля, віддаленість ринків збуту та відношення міської влади не є перешкодами для розвитку підприємств, збуту їх продукції та послуг.

Очікування, пов'язані з більш тісним співробітництвом України з ЄС чи вступом до цієї організації, є швидше позитивними (Рис.3), хоча підприємства передбачають і негативні наслідки (Рис.4). Негативи є більш чітко окреслені та концентровані.

Стабільніший бізнес-клімат (70%), стабільний ринок капіталу (48%), краща пропозиція робочої сили (38%), кращий правовий захист підприємців (36%), єдина валюта (35%), доступ до великого ринку без митниць – 30% і участь у програмах ЄС – 25% (близько 50% - здебільшого для сектора орієнтованого на сучасні технології малого й середнього бізнесу) є, на думку респондентів, головними вигодами від початку процесу інтеграції та показують нам, чого цим підприємствам найбільше бракує в сьогоднішній Україні. Відзначимо, що всі великі підприємства перевагами вважають: стабільний бізнес-клімат та ринок капіталу, єдину валюту. Близько 50% великих підприємств, які є експортерами вказали кращу пропозицію робочої сили та доступ до великих ринків без митниць.

- 1 Стабільний бізнес-клімат
- 2 Стабільний ринок капіталу
- 3 Краща пропозиція робочої сили
- 4 Кращий правовий захист підприємців
- 5 Єдина валюта
- 6 Доступ до великого ринку без митниць
- 7 Участь у програмах ЄС

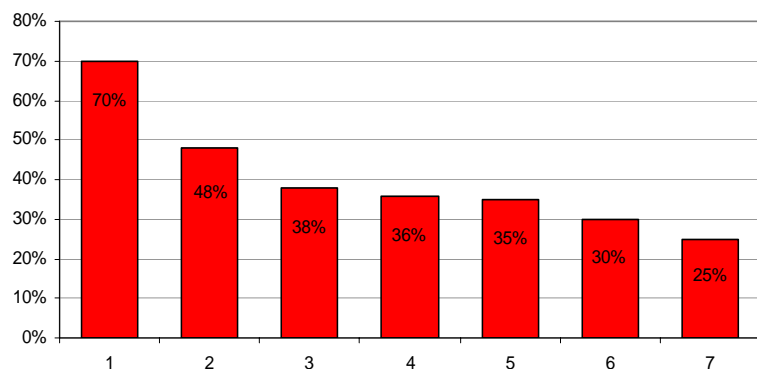

Рис. 3. Переваги вступу до ЄС

З іншого боку 90% відсотків підприємств з острахом очікують на введення більш суворих правил щодо бізнесу з боку держави, більш високу вартість робочої сили (77%), посилення конкуренції та подорожчання вартості товарів і послуг (по 41%), 22 відсотки непокоїть посилення норм щодо захисту прав споживачів (ці відповіді найчастіше зустрічались серед малих підприємств, які працюють у сферах послуг та торгівлі). Відзначимо, що думки різних категорій підприємств (малі, іноземні, великі, державні, приватні) щодо перших чотирьох позицій – практично співпали.

Якщо розглядати вибірку в розрізі окремих секторів, експортно-орієнтовані, особливо потужні підприємства та підприємства, що мають частку іноземного капіталу більш оптимістично налаштовані на співпрацю з ЄС, тоді як малі й середні підприємства та будівельна галузь значно більшої уваги приділяють негативним наслідкам.

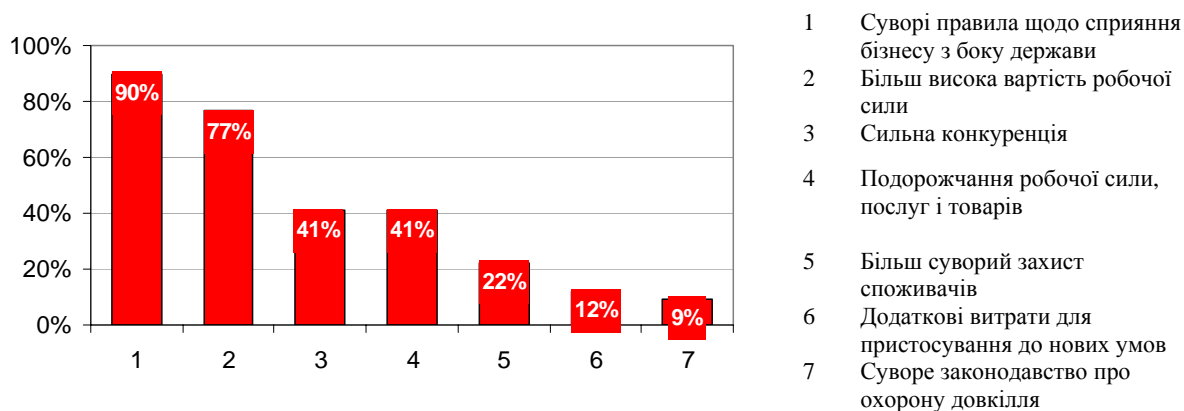

Рис. 4. Недоліки вступу до ЄС

3. Клієнти

Не усі компанії з готовністю надали інформацію про географічний розподіл своїх ринків збуту (клієнтів), 14 з 81, можливо вважають ці дані комерційною таємницею. Зважаючи на те, що серед них більшість є великими та середніми підприємствами - не можна стверджувати, що вибірка за даним параметром буде репрезентативною.

Однак, подаємо цю діаграму для порівняння її з даними, що отримані шляхом аналізу даних офіційної статистики. Ці дані містяться у Профіль міста Миколаєва.

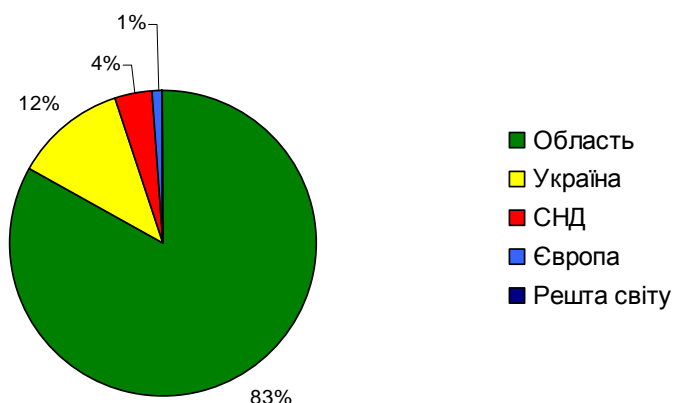

Рис. 5. Регіональний розподіл збуту продукції підприємств м. Миколаєва

Відомо, що саме великі підприємства та підприємства з часткою іноземного капіталу є головними експортерами, але як видно з Рис. 5, виглядає, ніби економіка Миколаєва має надзвичайно низький, як для такого промислово розвинутого міста з чисельністю населення близько 510 тис. мешканців рівень експортної орієнтації. Очевидно, це також підтвердило і дане опитування, що ринок товарів України (у т.ч. місцевий і обласний) заповнюється переважно малим і частково середнім бізнесом. Будівельна галузь та сфера послуг обслуговують виключно місцевий ринок.

Таким чином слід вважати, що дана діаграма демонструє розподіл збуту лише щодо малих та не значної частки середніх підприємств.

Правильність цих висновків також підтверджує наступна діаграма (Рис.6). Тут усі вибірки є цілком репрезентативними (крім Миколаєва). Абсолютно, очевидно, що промислово розвинутий Миколаїв не може мати гірших зовнішньо торгівельних показників, ніж депресивний Чортків з населенням близько 30 тис. мешканців.

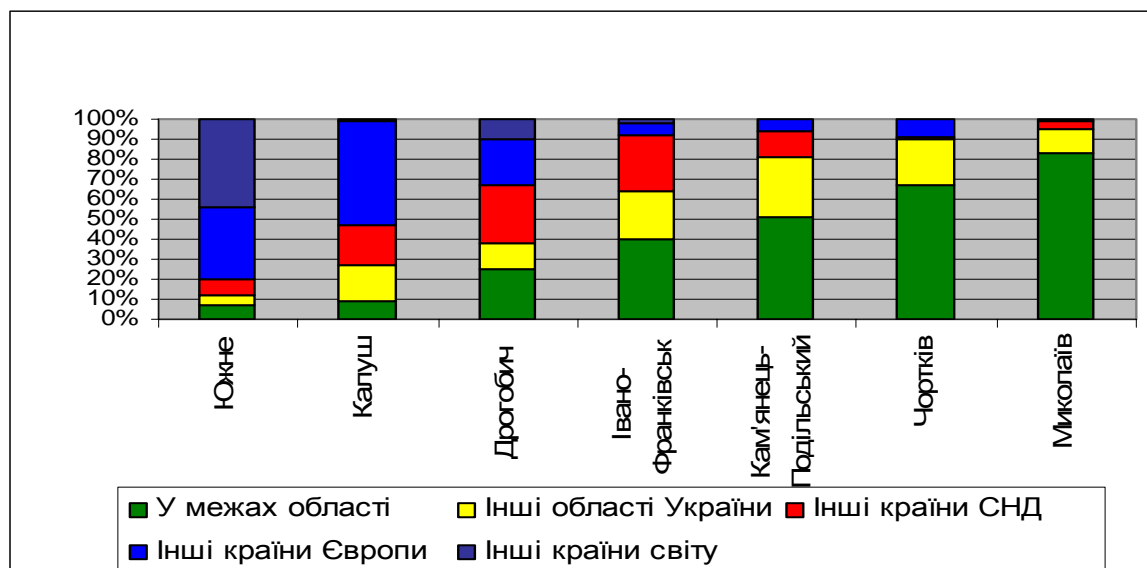

Рис. 6. Ринки збуту місцевої економіки та рівень експортної орієнтації

П'ятдесят два респонденти сподіваються на стає збільшення обсягів збуту в 2007 році порівняно з попереднім роком (у середньому на 10-20%.), при «коридорі» 5-30%. Лише одне підприємство має негативне очікування і планує спад на 30 відсотків. Жодне підприємство не передбачає спаду.

Відзначимо низький порівняно з іншими містами України середній збут усіх опитаних підприємств міста на одного працівника знаходиться на рівні близько 17,1 тис. грн./рік. Це пояснюється, як і в попередньому висновку, не репрезентативністю вибірки за цим параметром. Двадцять два підприємства з 81, до того ж найбільші працевластувачі не дали відповіді на це питання.

Найвищу продуктивність близько 411,4 тис. на рік на одного працівника демонструє одна з фірм, що працює у туристичній галузі.

Найнижчим є збут на одного працівника на одному з підприємств громадського харчування – близько 4,5 тис. грн. на рік.

Основні причини розміщення підприємств саме у Миколаєві демонструє наступна діаграма.

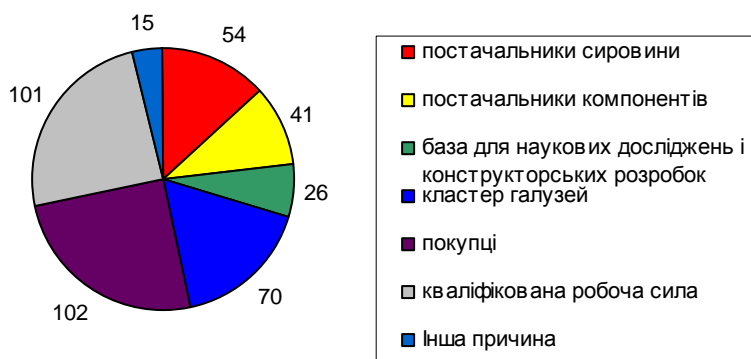

Рис. 7. Причини закріплення підприємств

Для 55 підприємств однією з основних причин розміщення в Миколаєві є наявність кваліфікованої робочої сили. Наявність клієнтури в області також зазначили 54 підприємства. Для 38 фірм важливим є наявність кластера суміжних галузей тому 31 фірма саме тут має постачальників сировини, що і є для них важливим фактором розташування саме в Миколаєві, 15 підприємств використовують місцеву базу конструкторських розробок та наукових досліджень. Чотирнадцять фірм розміщені зокрема й тому, що тут проживають їх власники. Для підприємств, що займаються переробкою продуктів харчування важливим є те, що місто знаходиться саме у сільськогосподарському регіоні.

4. ПИТАННЯ ПРАЦІ ТА ЗАЙНЯТОСТІ

Для працедавців надзвичайно важливим є питання наявності трудових ресурсів, а особливо –кваліфікованих. На загал, за оцінками керівників підприємств, частка «відмінних» становить (15 %), «добрих» - 69%. А «задовільні» (15 %) та «погані» (1 %) працівники складають порівняно незначну величину. Це відносно добрі показники, адже лише відсоткова частка «поганих» працівників не віщує проблем.

Однак, незважаючи на досить позитивні оцінки якості робочої сили, понад третина підприємств (32) або вже відчувають брак працівників необхідної кваліфікації, або очікують його у недалекому майбутньому (7). Лише 42 підприємства з 81 опитаного не мають такої проблеми.

Головним чином дефіцит кваліфікованих спеціалістів відчувається серед робітничих професій (столяри, швачки). Цікаво, що близько 14% підприємств відчувають брак менеджерів, юристів, бухгалтерів, маркетологів, перекладачів, дизайнерів – представників професій яких зараз є надлишок на українському ринку праці, очевидно, це пояснюється низьким професійним рівнем цих фахівців саме у Миколаєві. Можливо, що ці підприємства через відносно низьку зарплату не мають змоги рекрутувати саме висококваліфікованих працівників цих професій.

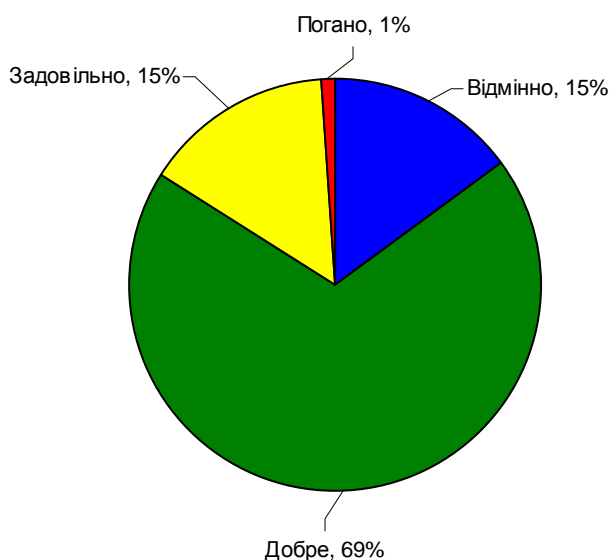

Рис. 8. Рівень задоволення працедавців Миколаєва якістю робочої сили

Середня заробітна плата на опитаних підприємствах у 2006 р. складає позначки - 724 грн. на місяць (при цьому 18 респондентів не вказали її розмірів). Її зростання відбувається відносно швидкими темпами. Так у минулому 2005 році її середня величина складала 589 грн./міс.

Загальна чисельність працівників з повним робочим днем на всіх підприємствах, що брали участь в обстеженні, становить 6262. П'ять років тому на цих підприємствах разом працювало 4392 працівники, а торік – 5985. Саме великі роботодавці впродовж останніх п'яти років стало нарощувати кількість працівників. Наступного року тут планується створити ще до 50 робочих місць, хоч деякі підприємства передбачають незначне скорочення працюючих (в межах 1-4%).

Результати опитування не дозволяють однозначно стверджувати, що у Миколаєві рушійною силою у створенні нових робочих місць є малі та середні підприємства, особливо сфери обслуговування та будівництва, як це відбувається у більшості інших міст України.

За останні п'ять років чисельності працівників на підприємствах малого бізнесу також відбувалось «повільно, але впевнено». Лише два малих підприємства за цей час зменшували чисельність працюючих.

Середня чисельність працівників на обстежених підприємствах становить 77 у 2006 році. Тенденція наступного року – підвищення до 78.

Відповідаючи на запитання про нові інвестиції, учасники опитування повідомили, що протягом наступного року планують інвестувати 67 млн. 155 тис. грн. Чотири фірми повідомили про наміри розвивати виробництво впродовж 2008-2009 рр., однак не вказали очікуваних обсягів інвестицій.

Жінки складають лише 41,7 відсотка працівників у вибірці, що логічно з огляду на «чоловічий» характер домінуючих секторів (корабле- та машино- будівництва, транспорт та будівництво). У той же час до вибірки не потрапили важливі роботодавці жінок – сфери освіти й охорони здоров'я. Частка працівників з вищою освітою сягнула в цьому році дуже високого рівня 29,8 відсотків. Прогнозується, що у наступному році їх частка зросте до 30,9%. Імовірно, що ці працівники будуть задіяні в сфері науково-дослідної роботи. У даний час підрозділи досліджень і розробок функціонують на 19 підприємствах, де в сукупності над упровадженням нових технологій та розробкою інноваційних продуктів працює 169 людей – менше трьох відсотків працівників у вибірці. Хоч слід відзначити, що підприємці чітко розуміють необхідність запровадження інновацій та нових розробок у виробництво, адже близько третини підприємств планують створити такі підрозділи найближчим часом.

Порівняння якості робочої сили з деякими містами України, що приймали участь у аналогічному дослідженні подано на рис.9.

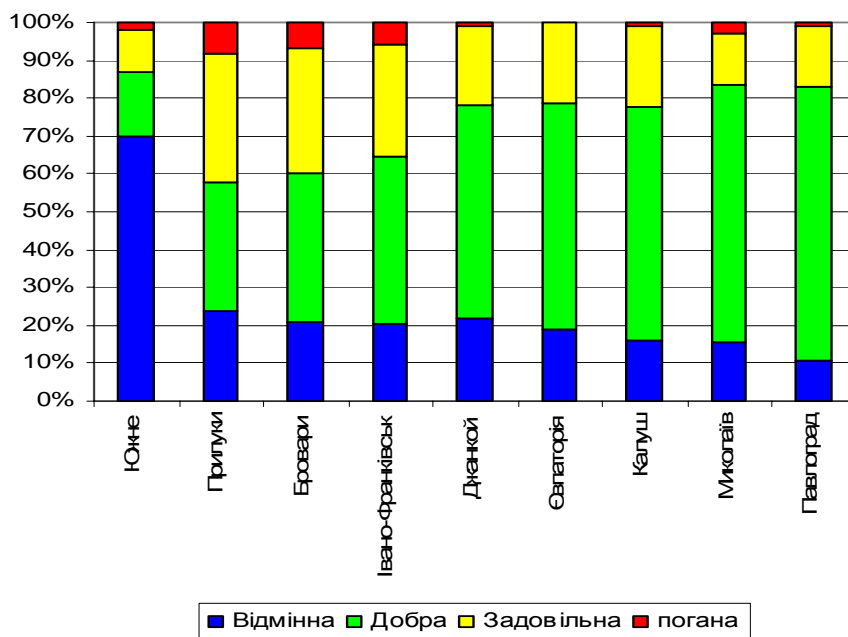
Середня заробітна плата в 2006 р. складає позначки - 724 грн. на місяць. Відзначимо, що при цьому 18 респондентів, здебільшого великих високотехнологічних підприємств, де зарплата зазвичай є вищою, не вказали її розмірів. Саме тому, щодо даного параметру, не можна говорити про репрезентативність вибірки. Однак, дана цифра (особливо, щодо малого і середнього бізнесу) цілком може заслуговувати на довіру, оскільки вона є близькою до даних офіційної звітності по місту: 816 грн./міс.

За даними опитування зростання зарплати відбувається відносно швидкими темпами. Так, у минулому 2005 році її середня величина складала 589 грн./міс. За офіційними даними -673грн./міс. (див пояснення, дане вище).

Диференціація меж у яких перебуває у 2006 році середньомісячна зарплата на опитаних підприємствах: 500- 1400 грн./міс. Підприємства експортери продукції та фірми з іноземним капіталом демонструють вищі показники середньої зарплати. Найнижчими є середньомісячні заробітки на малих підприємствах сфери обслуговування.

Вивчення думки підприємців – Миколаїв

Відносно низький рівень продуктивності праці (збут на одного працівника 17100 грн. на рік) – фактично характеризує лише сферу малого бізнесу, оскільки великі підприємства і фірми з іноземним капіталом цих даних не надали.

Примітка: кольори легенди діаграми співпадають з Рис.8.

Рис. 9. Рівень задоволення працедавців деяких міст України якістю робочої сили

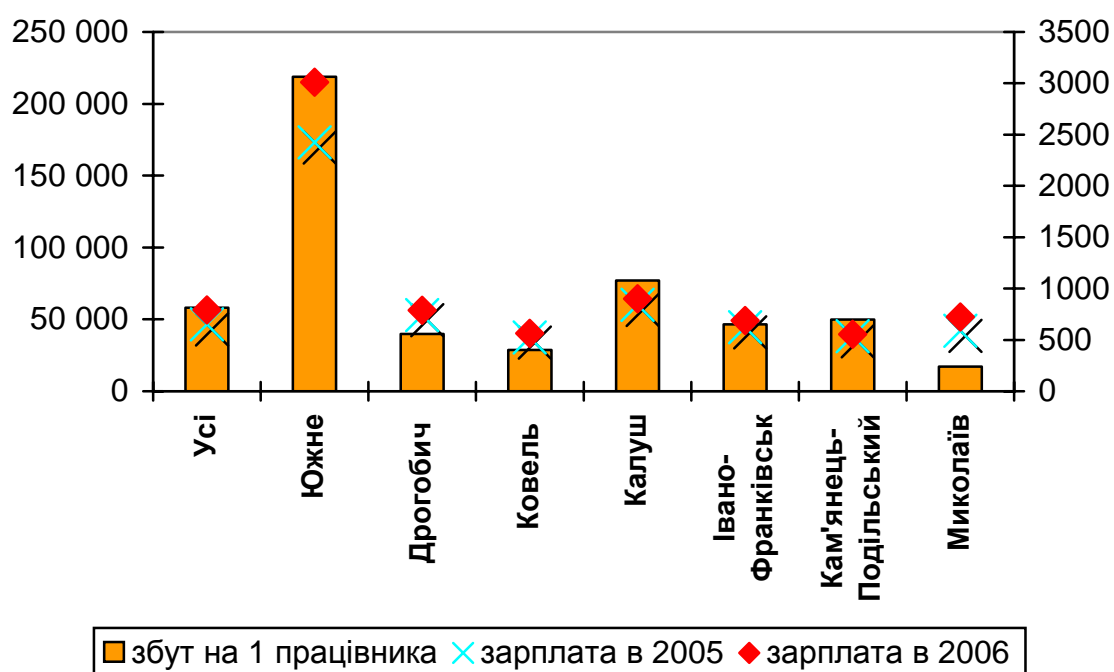

Рис. 10. Заробітна плата та збут

5. НЕРУХОМІСТЬ

У цьому питанні ситуація в Миколаєві має як позитивні, так і негативні сторони.

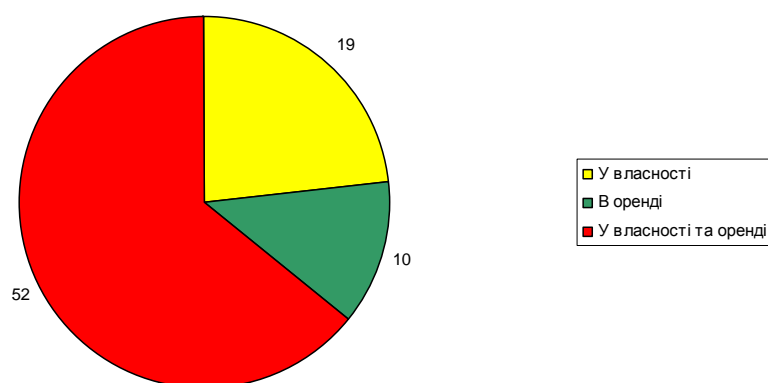

Рис. 11. Наявність майна (землі та нерухомості) для ведення бізнесу

Як бачимо з діаграми (див. рис. 11) 19 підприємств є власниками землі або будівель, необхідних їм для ведення бізнесу, 10 – працюють на орендованих площах, 52 є і власниками і орендарями. Порівняно з іншими раніше опитаними містами України питома кількість підприємств, що є власниками нерухомості сягає 40%, у Миколаєві ця частка - значно нижча.

У той же час жодна компанія, сьогодні не бажає надати в оренду або продати «надлишкову» частину своїх приміщень, однак 39% опитаних фірм у майбутньому можуть розглядати це питання, а 61% взагалі не планують цього робити. Це свідчить про великий потенціал підприємств щодо розвитку. Можливість розширення діяльності у місті декларують 69% фірм.

П'ять компаній планують у найближчий час розширюватися в інших адміністративно-територіальних одиницях (один великий виробник харчової промисловості планує розширити свій бізнес у на одній із зарубіжних країн, чотири – створюватимуть філії в межах Миколаївської та сусідніх областей), і одинадцять розглядають таку можливість.

Ці фірми планують тепер або у недалекому майбутньому переносити весь або частину бізнесу в інші адміністративно-територіальні одиниці через: кращий бізнес-клімат в інших містах -4; зміна ринкової кон'юнктури та реальна можливість отримувати більші прибутки в іншому місті - 3, низький рівень якості послуг, що надає місцеве самоврядування -2, високий рівень злочинності та вандалізм -1, високу вартість робочої сили.

Одне підприємство оголосило, що взагалі залишає місто, а одинадцять – розглядають можливість перенесення діяльності з Миколаєва. Основними причинами є труднощі розширення саме у Миколаєві через високу вартість оренди (в приміській зоні – дешевше), виробничу доцільність та не бажання вкладати кошти в орендоване приміщення – по одній фірмі.

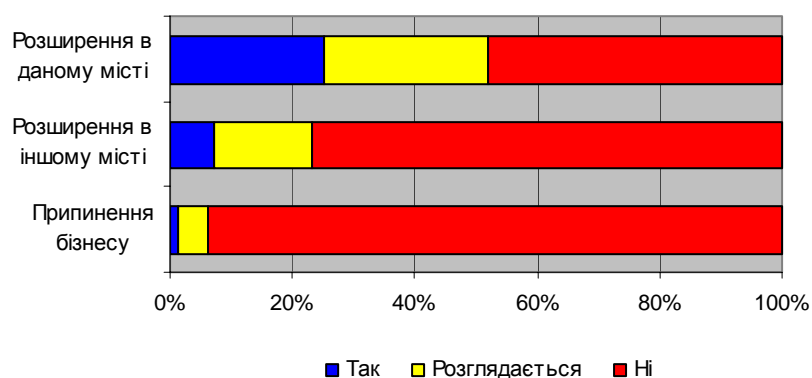

Рис. 12. Інформація про нерухомість і можливості для розширення

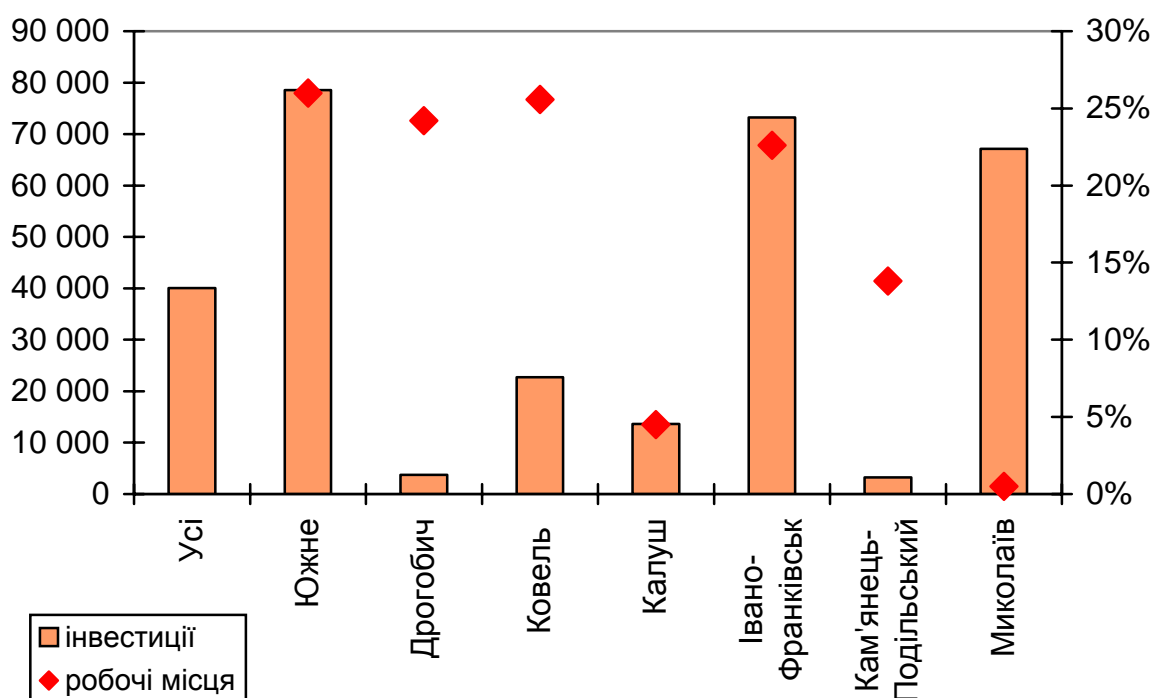

Рис. 13. Інвестиції на одного працівника і створені нові робочі місця

Нинішній стан будівель та рівень технологій на більшості підприємств не видається найкращим, тому багато компаній планує здійснення суттєвих інвестицій у вдосконалення потужностей (див. рис. 13). П'ятнадцять підприємств у найближчі роки планують модернізацію або вдосконалення існуючих споруд та/або технологій, здебільшого на постійній основі чи протягом цього й кількох наступних років. Планується вкласти близько 67,155 млн. грн. Однак ці підприємства планують створити вкрай низьку кількість робочих місць - 252. Якщо ці цифри виявляться реальними, це, безперечно, допоможе зростанню місцевої економіки. Обсяг планованих інвестицій є досить великим порівняно з іншими містами, а очікувана кількість новостворених робочих місць – навпаки, надзвичайно малою. Найбільша частка планованих нових робочих місць та інвестицій припадає на малий бізнес, сферу обслуговування і будівництво. Знову ж,

практично всі великі підприємства на дали відповідей щодо планованих обсягів інвестицій.

6. ПОСЛУГИ ТА ВІДНОСИНИ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ

Респондентам було запропоновано оцінити дев'ять видів муніципальних послуг за шкалою від 1 до 4 (1 = відмінно, 4 = незадовільно). У середньому ці послуги отримали доволі критичну оцінку 3,25, що є дещо гіршим показником, ніж у середньому по Україні (3,0). Оцінки окремих послуг, очевидно також відрізняється (див. рис. 14, де праві стовпчики (жовтий колір) – середні значення інших міст). Збирання в вивезення твердих побутових відходів отримало рекордно низьку оцінку – 3,98, ліцензування та отримання дозволів на будівельні роботи – 3,63, стан охорони правопорядку – 3,53, утримання доріг – 3,48, розвиток комунальної інфраструктури – 3,4, робота громадського транспорту – 3,36, будівництво нового житла -3,33, надання ділянок та приміщень для ведення бізнесу – 2,94.

Стан підтримки малого і середнього бізнесу є таким же як середньо український показник. Відзначимо, що рівень задоволення підприємців процедурами започаткування та ліцензування бізнесу є значно кращим, ніж середній в Україні.

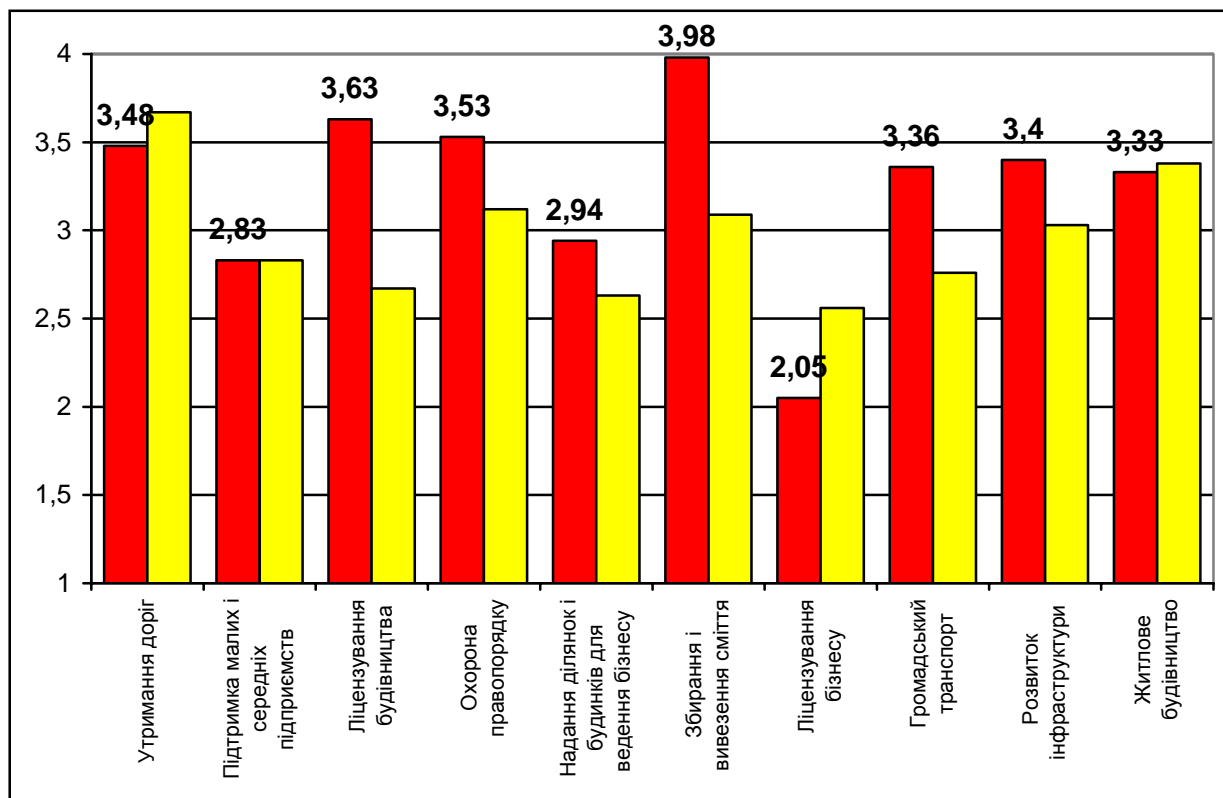

Рис. 14. Послуги органів влади

Бажання бачити негайне покращення та пріоритетність вирішення проблем розподілилась наступним чином:

- збирання і вивезення ТВП – 31;
- утримання доріг – 18;
- громадський транспорт – 13;
- охорона правопорядку – 11;
- розвиток комунальної інфраструктури (вода, каналізація, газ, електр -я) – 10;
- житлове будівництво – 9;
- покращання процедур надання нерухомості для бізнесу -6;
- підтримка малих і середніх підприємств -5;
- покращення процедур надання дозволів на будівельні роботи – 4;

➤ ліцензування та надання дозволів для бізнесу - 1

Основні працедавці серед пріоритетів називають покращення роботи міського транспорту; процедур надання дозволів на будівельні роботи, а також розвиток інфраструктури та утримання доріг.

Підприємства також запитували про послуги, які мають надаватися міською владою (зокрема підрозділом з економічного розвитку) представникам бізнесу Миколаєва. Як демонструє рис. 15, підприємства надзвичайно активно підтримують всі з запропонованих послуг. Найбільшою популярністю серед респондентів користувалися ідеї створення бізнес-інкубаторів, центрів підтримки бізнесу, допомоги від міста у залученні інвестицій, сприяння у розвитку робочої сили, та фінансової підтримки підприємств. Вони отримали 100% результат «згоди».

Дуже високий «позитивний індекс» підтримки (98%) отримало питання створення у міських виконавчих органах підрозділу професійних фахівців у сфері економічного розвитку (залучення інвестицій, впровадження стратегічних планів, налагодження партнерських зв'язків з бізнесом). Цей підрозділ мав би очолювати високопрофесійний менеджером.

Підприємці вважають, що місто мало б активніше використовувати такий важливий інструмент економічного розвитку як «безкоштовне (або за символічну ціну) надання ділянок забезпечених інфраструктурою підприємцям, які можуть за короткий термін внести значну інвестицію і забезпечити роботою значну кількість мешканців (індекс підтримки – 96%). Відзначимо, що така реакція підприємців Миколаєва щодо цього є дуже нетиповою для України, хоч надзвичайно часто зустрічається в країнах Східної Європи.

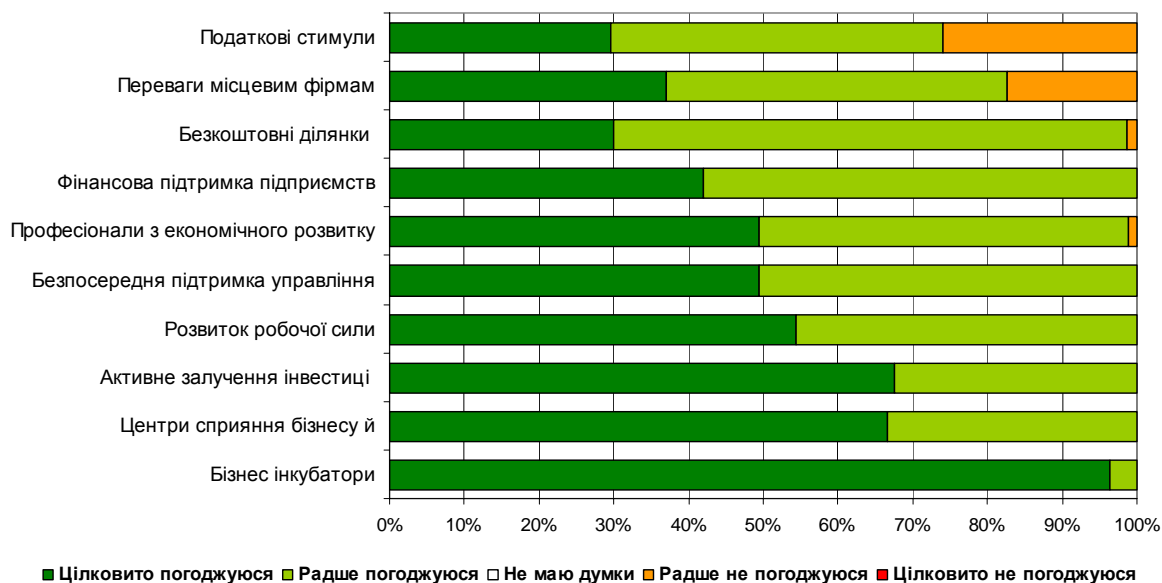

Рис. 15. Послуги підрозділу з економічного розвитку

На останніх місцях за популярністю опинилася такі потенційні послуги як: «надання переваг місцевим фірмам» (65%) та «надання містом податкових пільг підприємцям»(48%).

Відзначимо, що не отримано жодної(!) відповіді «цілковито не погоджуюся». Дані відповіді демонструють рекордні щодо інших міст України рівень патернальних очікувань щодо допомоги від міської влади бізнесу в його розвитку. Серед підприємств різних категорій практично не має різниці в оцінці, однак великі підприємства значно більш категоричні у питанні можливого надання різних податкових пільг, а також надання переваг місцевим фірмам.

Вивчення думки підприємців – Миколаїв

Підприємства-респонденти також оцінили контакти з владними структурами та посадовцями. Отримані результати (рис. 16) демонструють відносно низький рівень контактів підприємців з органами влади та управління при високому рівні невдоволення. Найбільш позитивним є рівень контактів з Центром зайнятості, міським головою та управліннями міської ради, що займаються питаннями інвестицій та фінансів. Однак, управління міської ради до функціональних повноважень якого входить робота із залучення інвестицій фактично не отримавши негативних оцінок, насправді показало надзвичайно низький рівень контактів з бізнесом та низький рівень обізнаності підприємців, що взагалі такий відділ існує.

Міський голова має найнижчу кількість «чорних куль» серед усіх.

Рівень невдоволення роботою СЕЗ є критичним і, напевно, рекордним серед результатів опитувань в інших містах щодо усіх служб взагалі. Близькі до критичних параметри «негативу» мають служби пожежної охорони, міська рада і управління міліції. Районна влада не отримала жодної оцінки «задовільно».

Численні коментарі менеджерів можна об'єднати в одне речення: надто високий рівень корупції, бюрократизму та самих бюрократичних установ, забагато зайвої звітності та перевірок, тривалі процедури, через які марнується час, нерозуміння чиновниками проблем бізнесу, брак компетентності службовців, через що дуже важко отримати від них кваліфіковану пораду, невідповідне ставлення з боку цих установ до підприємства як до клієнта (та платника податків), недосконале законодавство.

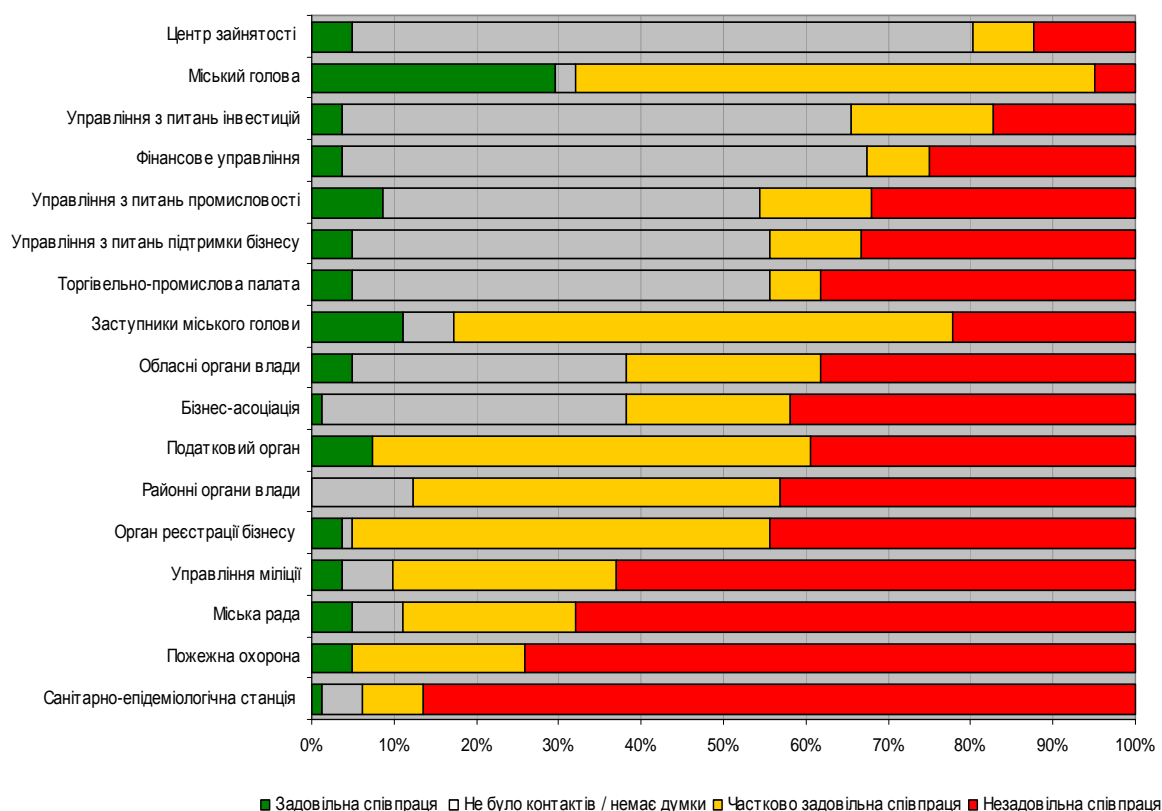

Рис. 16. Контакти з органами влади та управління

7. КРИТИЧНІ ПИТАННЯ

Респонденти дали такі відповіді на запитання щодо трьох найбільш важливих напрямків, які мають бути відображені в стратегічному плані соціально - економічного розвитку (див. рис. 17): Відзначимо, що за умовами опитування респонденти мали вибрати лише три критичні питання, однак значна кількість підприємців та менеджерів вищої ланки підприємств в своїх анкерах вказували 4-5 відповідей. Отже, результати є наступні:

- комунальна інфраструктура (розвиток) -52%
- навколишнє середовище – 41%
- розвиток села і сільського господарства – 31%
- промислова реструктуризація – 25%
- транспорт -23%
- підготовка і перепідготовка робочої сили – 20%
- інфраструктура для бізнесу – 17%
- прямі іноземні інвестиції – 15%
- розвиток малих і середніх підприємств – 14%
- будівництво житла -14%
- якість життя – 14%
- розвиток наукових досліджень -11%
- освіта – 11%
- соціальні послуги – 10%
- туризм – 4%

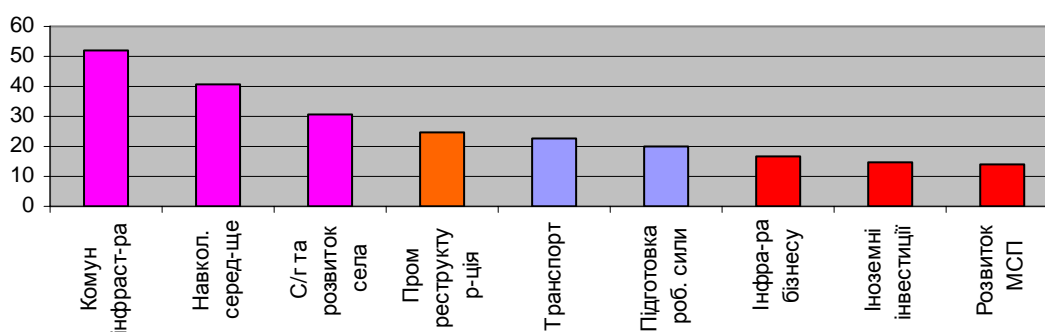

Рис. 17. Критичні питання

8. ЗАГАЛЬНІ ВРАЖЕННЯ

Респондентам запропонували висловити свої загальні враження про органи влади в Миколаєві. Відповіді на це запитання також віддзеркалюють загальне відчуття, що міський голова працює добре, а міська влада (включаючи й районні органи) загалом працює значно гірше. Значні проблеми у формуванні міського бізнес-клімату створюють органи та організації, що не належать до сфери компетенції та управління міста.

Узагальнено вся міська влада отримала негативну оцінку з середнім балом 3,09, де 1- відмінна оцінка, а 4 – незадовільна. Жоден з підприємців не оцінив їх роботу на «відмінно», 17- оцінили «добре», 34 – «задовільно» і 24 – «незадовільно» і 6 – «не мають думки». Однак за канонами соціології найбільш імовірно виглядає, що ці респонденти вирішили не афішувати своє негативне ставлення.

Щодо оцінки бізнес-клімату у місті, то троє підприємств оцінили його на «відмінно», 39- «добре», 37 - «задовільно», 2 – «погано». Жоден не повідомив, що «не

має думки». Загалом подібні кількісні оцінки є характерними для промислових міст Східної Європи і саме місто оцінюється, як правило, вище, ніж його влада.

Місто Миколаїв, як місце для ведення бізнесу отримав середню оцінку – 2,47.

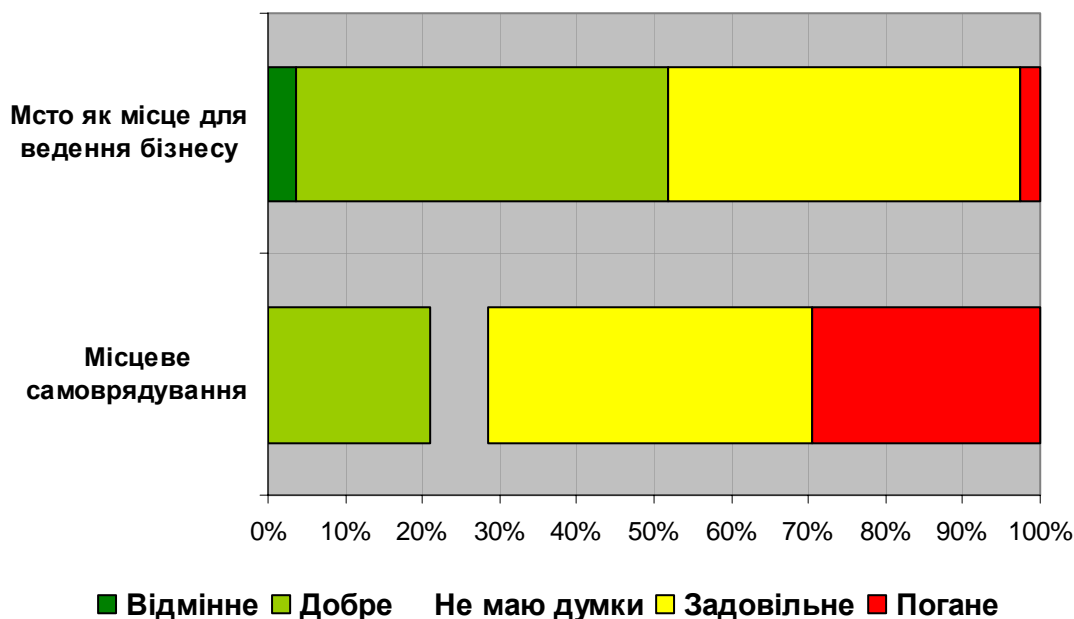

Рис. 18. Загальні враження про місцеву владу та бізнес-клімат міста

Серед найважливіших сильних сторін місцевого бізнес-клімату неодноразово називали наявний потенціал для промислового зростання, широкий ринок, відсутність негативного втручання місцевої влади у справи бізнесу, створення «єдиного офісу», відкритість міста для туристів та інвесторів, активні спроби міської влади розвивати малий бізнес, місцеві акти приймаються по суті, робляться спроби спростити управлінські процедури, міська влада прагне робити кроки назустріч бізнесу.

Основні негативні чинники, визначені респондентами:

- слабкий контроль за дотриманням законодавства, його недосконалість
- неефективно використовуються земельні ресурси
- проблеми застарілої інфраструктури
- брак уваги до розвитку міста
- забагато бюрократії та корупції. Проблеми з прозорістю
- підприємництво розвивається безсистемно
- дуже складні та тривалі процеси виділення землі та оренди майна
- ;занадто багато різноманітних перевірок, які є непрозорі
- частина чиновників «думає і діє по старому»
- залежність бізнесу від політики

V. УЗАГАЛЬНЕНИЙ ВИСНОВОК

Цей звіт про результати опитування підприємців відображає узагальнені думки бізнесової спільноти Миколаєва. Спільне ставлення бізнесу до міської влади значною мірою визначатиме, яким буде економічне майбутнє міста – зростання, застій чи занепад.

Звіт допоможе Експертному комітету стратегічного планування в його роботі і буде корисним для міської влади в роботі над підтримкою та поліпшенням бізнесового клімату в місті.

Вивчення думки підприємців – Миколаїв

Проект «Економічний розвиток міст» висловлює вдячність усім представникам підприємств, котрі поділилися своїми думками та надали корисну інформацію Комітету стратегічного планування, а також працівникам Миколаївського Центру підтримки бізнесу та волонтерам, які присвятили свій час проведеному опитуванню.